

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

- Betreft:**
- voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap
 - Principiële goedkeuring

Samenvatting

In de eerste helft van 2023 vond de vijfjaarlijkse evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen plaats. Hierin werd het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (hierna BOF-besluit) en de wijze van uitvoering van dit BOF-besluit grondig geëvalueerd. Het evaluatierapport is sinds begin juli 2023 beschikbaar voor de betrokken partijen.

De Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) zijn interne bestemmingsfondsen aan de universiteiten, waarvan de middelen bestemd zijn voor de bevordering van het fundamentele wetenschappelijke onderzoek in de universiteit. Iedere universiteit kan hier autonoom haar onderzoeksbeleid mee uitvoeren binnen het kader van het BOF-besluit.

In 2023 bedroeg de totale enveloppe van het BOF iets meer dan 255 miljoen euro. In de begrotingsopmaak 2024 is er mede dankzij de positieve evaluatie een budget voorzien van bijna 263,5 miljoen euro.

Na afloop van deze evaluatie werd er bekeken welke aanpassingen aan het BOF-besluit beleidsmatig wenselijk zijn. Aan de Vlaamse Regering wordt nu voorgesteld een aantal elementen in dit besluit aan te passen. De voorgestelde wijzigingen hebben zowel betrekking op taalkundige en vormelijke wijzigingen als op inhoudelijke elementen.

De belangrijkste inhoudelijke aanpassingen zijn:

- Vereenvoudiging van de evaluatiebepalingen van VABB-SHW en BOF.
- Opstart van een traject in 2024 om in kaart te brengen of men op een meerjarige financiering zou kunnen overstappen en welke faciliterende maatregelen daartoe nodig zijn.
- Verruiming van de bestedingsmogelijkheden en mogelijke verhoging van de beheerskosten tot maximaal 8% bij een verhoging van de BOF-middelen.

- **Verplichting aandacht te besteden in het strategische beleidsplan aan welzijn van de onderzoekers inclusief de aanpak van grensoverschrijdend gedrag.**
- **Schrapping (of niet invoering) van de interdisciplinariteitsparameter vanaf 2024.**
- **Grotere flexibiliteit binnen iBOF (oproep voor interuniversitaire BOF-projecten).**
- **Invoering van de mogelijkheid tot een vergelijkend perspectief voor Methusalem-financiering bij tussentijdse evaluatie.**

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Het voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap dat hierbij voorgelegd wordt voor principiële goedkeuring, situeert zich in het beleidsveld wetenschappelijk onderzoek.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Het bijgaande voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering werd aangepast aan het wetgevingstechnisch en taalkundig advies nr. 2323/480 van 24 november 2023.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

In de eerste helft van 2023 vond de vijfjaarlijkse evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen plaats. Hierin werd het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (hierna BOF-besluit) en de wijze van uitvoering van dit BOF-besluit grondig geëvalueerd. Het evaluatierapport is sinds begin juli 2023 beschikbaar voor de betrokken partijen. Daarnaast werd dit evaluatierapport ook besproken in de Commissie van Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie op 19 oktober 2023.

Na afloop van deze evaluatie werd er bekeken welke aanpassingen aan het BOF-besluit beleidsmatig wenselijk zijn. Aan de Vlaamse Regering wordt nu voorgesteld een aantal elementen in dit besluit aan te passen. De voorgestelde wijzigingen hebben zowel betrekking op taalkundige en vormelijke wijzigingen als inhoudelijke wijzigingen.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Hieronder worden de gewijzigde artikelen in het BOF-besluit besproken:

Artikel 1: In dit artikel wordt voor de definitie van 'FRIS' ten behoeve van een eenduidig begrip van deze term verwezen naar de in 2022 in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid ingevoegde bepalingen over FRIS.

Daarnaast wordt naar aanleiding van het wetgevingstechnisch advies ook “het bevoegde departement” gedefinieerd.

Artikel 14 en 15: De wijzigingen in deze artikels hebben betrekking op de vijfjaarlijkse evaluatie van VABB-SHW. De evaluatiebepalingen worden eenvoudiger en generieker geformuleerd. Concreet betekent dit dat de acht punten die tot op heden aandacht moesten krijgen in een evaluatie omgevormd worden tot drie elementen met name de werking van het VABB-SHW en de evolutie hiervan, het gebruik van VABB-SHW en tot slot de toekomststrategie voor VABB-SHW.

Daarnaast kan er bij de opmaak van het plan van aanpak voor de evaluatie gekeken worden welke noden er op dat ogenblik nog zijn voor de evaluatie. Bijkomend kunnen er elementen zoals de relatie van het VABB-SHW met en de plaats van het VABB-SHW ten opzichte van middelen voor onderzoek; de rol en positie van het VABB-SHW in het bredere Vlaamse onderzoeks- en innovatiesysteem en tot slot transversale beleidsthema's of andere aspecten die raken aan VABB-SHW aan bod komen in de evaluatie.

Daarnaast wordt er ook een afstemming in tijd tussen enerzijds de evaluatie van VABB-SHW en anderzijds de evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen doorgevoerd.

Tot slot wordt het woord “vragenlijst” vervangen door het woord “themalijst” om tegemoet te komen aan de huidige evaluatiepraktijk.

Artikel 17: Verschillende bevindingen (1, 3, 13, ...) uit de evaluatie pleiten voor het uitwerken van een ander, meerjarig systeem dan de huidige werkwijze met verdeelsleutel. Daarom zal er in 2024 gestart worden met een oefening om in kaart te brengen of men op een meerjarige financiering zou kunnen overstappen en welke faciliterende maatregelen daartoe nodig zijn. Deze oefening wordt expliciet ingeschreven in het BOF-besluit.

Artikel 18 en 68/1: De datum van 1 oktober wordt gewijzigd naar 15 oktober gezien het vaak niet mogelijk is reeds op 1 oktober de verdeelsleutel en het budget over te maken aan de universiteiten. Zodoende heeft de Vlaamse overheid de extra nodige tijd om haar verplichtingen na te komen en hebben de universiteiten nog voldoende tijd om deze cijfers op te nemen in hun begroting.

Daarnaast wordt er verduidelijkt dat de uitbetaling van het saldo verbonden is aan de goedkeuring van de vereiste rapportering. Zodoende is het ook expliciet in het BOF-besluit duidelijk dat voorwaarden gekoppeld aan de subsidie bij niet-naleving gesanctioneerd kunnen worden door inhouding van de subsidie zoals gevraagd in bevinding 8 in de evaluatie. In dit kader wordt ook geëxpliciteerd wat de na te leven timing is voor de aanlevering van de rapportering, voor de controle en de rechtzetting van eventuele tekortkomingen.

Artikel 20 en artikel 56: Bevinding 6 in het evaluatierapport gaat expliciet in op de overheadkosten. Hoewel er aangegeven wordt dat het percentage voor beheerskosten relatief laag ligt in vergelijking met andere landen, geeft men tegelijkertijd aan dat een vergelijking niet steeds mogelijk is door andere systemen van basisfinanciering. Daarnaast wordt er geen uitspraak gedaan over de optimale hoogte van beheerskosten maar wordt er eerder aangedrongen op een betere meting (invoering van systeem van activity-based costing) en een verduidelijking wat betreft de verhouding van de beheerskosten van Methusalem t.o.v. de algemene beheerskosten. De universiteiten pleiten eenduidig voor een verhoging van het huidige percentage van 6% en een versoepeling van het gebruik van deze beheerskosten.

Vanuit het beleid wordt er met de voorgestelde aanpassingen ingespeeld op verschillende elementen.

Eenzijds wordt de verhouding tussen de beheerskosten voor het Methusalemprogramma en de beheerskosten voor het beheer van het Bijzondere Onderzoeksfonds in het algemeen aangepast. Door de aanpassing vallen de beheerskosten voor Methusalem -die maximaal 8% mogen bedragen- naast de beheerskosten voor het beheer van het Bijzondere Onderzoeksfonds -die op heden maximaal 6% mogen bedragen. Deze aanpassing die doorgevoerd wordt in zowel artikel 20 als in artikel 56, komt tegemoet aan de expliciete vraag tot verduidelijking in de evaluatie.

Anderzijds wordt er voorgesteld om naast de loonlasten die rechtstreeks verbonden zijn aan het beheer van onderzoeksprojecten of initiatieven die ten laste van het Bijzondere Onderzoeksfonds bekostigd worden ook werkingskosten en kosten voor onderzoeksinfrastructuur met deze rechtstreekse link toe te laten binnen de beheerskosten. Dit biedt de universiteiten meer mogelijkheden zonder evenwel de rechtstreekse link tussen de kosten en het Bijzondere Onderzoeksfonds los te laten.

Tot slot wordt er een opening geboden om te komen tot een verhoging van het maximaal toegelaten percentage beheerskosten verbonden aan het Bijzondere Onderzoeksfonds. Vanaf 2025 kan het huidige maximum van 6% verhoogd worden tot een maximum van 8% op voorwaarde dat dit niet leidt tot een nettovermindering van de steun aan het onderzoek ten opzichte van het referentiejaar 2024, rekening houdend met de indexatie. Er wordt eveneens aan het bevoegde departement de opdracht gegeven dit jaarlijks o.b.v. de begrotingsopmaak te bekijken. Door de invoering van de voorwaarde, wordt er vanuit het beleid strikt op toegezien dat de doelmatigheid van de subsidie niet in het gedrang komt.

Artikel 21: Op vraag van de universiteiten wordt de noemer waarop het aanvullend bedrag van maximaal 30% genomen mag worden, vergroot door over te stappen van de minimale eigen bijdrage naar de effectieve eigen bijdrage. Zodoende hebben de universiteiten zelf impact op het bedrag dat mag getransfereerd worden naar de werkingsuitkering voor de dekking van bepaalde gewone uitgaven.

Artikel 23: Er wordt in het BOF-besluit toegevoegd dat ieder universiteitsbestuur in zijn strategisch beleidsplan m.b.t. het onderzoeksbeleid vanaf heden ook aandacht dient te besteden aan het welzijn van onderzoekers inclusief de aanpak van grensoverschrijdend gedrag naast de bestaande aandachtspunten als kwaliteitszorg en evaluatie van het onderzoek, Open Science, interdisciplinariteit, e.d.

Artikelen 26, 27, 40/2 en 42: Er worden een aantal schrappingen doorgevoerd in het BOF-besluit in het kader van vereenvoudiging. Het gaat hierbij steeds om artikelen die niet meer van toepassing zijn waardoor deze schrappingen geen inhoudelijke wijzigingen veroorzaken.

Artikelen 27, 40/1, 40/6, 40/7, 41 en 68: Deze wijzigingen geven gevolg aan de aanbeveling uit het evaluatierapport om de interdisciplinariteitsparameter die normaliter vanaf 2024 zou ingevoerd worden te schrappen binnen de verdeelsleutel. Gezien de afwezigheid van een gedragen parameter die een robuust beeld van het aandeel van iedere universiteit in het geheel van de interdisciplinaire wetenschappelijke werking van de Vlaamse universiteiten en de vrees voor ongewenste neveneffecten van een eventuele parameter wordt er met de besluiswijziging voorgesteld om vanaf 2024 over te stappen op een goede monitoring van het interdisciplinair onderzoek aan de Vlaamse universiteiten i.p.v. de invoering van een parameter. Zodoende zijn er 9 parameters binnen de verdeelsleutel vanaf 2024 met elk hun gewicht zoals dit van toepassing was vanaf 2019.

Artikel 49/1: Conform aanbeveling 5 van het evaluatierapport wordt er meer flexibiliteit ingebouwd in de besteding van de iBOF-middelen en in het mechanisme van toekenning. Daarnaast wordt er gewerkt met een percentage van de BOF-middelen zodat het aandeel van de interuniversitaire oproep niet verkleint bij eventuele toekomstige verhogingen van de middelen voor de Bijzondere Onderzoeksfonds.

Artikel 65 en artikel 66: In opvolging van bevinding en aanbeveling 4 in het evaluatierapport wordt de mogelijkheid ingevoerd om iedere 7 jaar een nieuwe competitieve oproep te organiseren om andere uitmuntende ZAP-leden eveneens de kans te geven om hun internationale onderzoeksreputatie verder uit te bouwen. De voormalige Methusalem-houder mag zich opnieuw kandidaat stellen.

Daarnaast wordt de mogelijkheid toegevoegd afstand te doen van zijn Methusalem-financiering. Op heden is het enkel mogelijk om de financiering stop te zetten via een negatieve evaluatie, wegens emeritaat of door het verlaten van de universiteit. In het verleden is het echter reeds gebeurd dat men er vrijwillig voor kiest een andere positie in te nemen binnen de universiteit waardoor het niet mogelijk is de Methusalem-financiering te behouden. Deze mogelijkheid was niet voorzien in het BOF-besluit en wordt bij deze toegevoegd.

Artikel 67 en artikel 68: In deze artikels wordt voorgesteld om een aantal van de huidige rapporteringen via een ander kanaal te laten verlopen. Zo wordt er voorgesteld om de gemotiveerde beslissing m.b.t. een Methusalem-financiering niet op de website van de universiteit te publiceren maar in de jaarlijkse rapportering. Ook voor de statistische parameters van iedere nieuwe oproep wordt er voorgesteld naar de toekomst toe te rapporteren via de jaarlijkse rapportering aan het bevoegde departement en niet in het jaarverslag.

Artikel 68/1: Na invoering van dit artikel in 2019 werd in de uitvoering ervan duidelijk dat een aantal elementen omwille van redenen van praktische aard anders dienden uitgevoerd te worden. Zo gaat het bv. om een begrotingsjaar i.p.v. toekenningsjaar, is het niet nuttig om het statuut per onderzoeker aan te leveren en spreken we van modellicenties van de Vlaamse overheid i.p.v. over een gratis open data licentie.

Daarnaast wordt dit artikel vereenvoudigd door het verwijderen van de paragrafen die niet meer van toepassing zijn zoals de verplichte opmaak van het plan van aanpak tegen 2019. Tot slot wordt het artikel geüpdatet zodat er sprake is van verderzetting van de bestaande praktijk i.p.v. opzetten van deze praktijk wat in 2019 bij invoering nog het geval was.

Artikel 69: De wijzigingen in dit artikel hebben betrekking op de vijfjaarlijkse evaluatie van BOF en zijn zeer gelijklopend aan de aanpassingen van artikels 14 en 15 die de evaluatiebepalingen van VABB-SHW bepalen. De evaluatiebepalingen worden hier eveneens eenvoudiger en generieker geformuleerd. Concreet betekent dit dat de tien punten die tot op heden aandacht moesten krijgen in een evaluatie omgevormd worden tot zeven elementen en er daarnaast de mogelijkheid is om transversale beleidsthema's of andere aspecten die raken aan de werking van de Bijzondere Onderzoeksfondsen kunnen toegevoegd worden.

Tot slot wordt net als bij de evaluatie van VABB-SHW gesproken over "themalijst" i.p.v. "vragenlijst" om tegemoet te komen aan de huidige evaluatiepraktijk.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

De aanpassingen aan het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap hebben op zich geen financiële weerslag op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap.

In de begrotingsopmaak 2024 is er reeds een bedrag van 11.500.000 euro extra toegevoegd aan de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen. Het gaat hier om recurrente middelen in tegenstelling tot de toevoeging van 12.000.000 euro in 2023 waar het om eenmalige middelen ging.

Het advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 28/11/2023. Naar aanleiding van dit advies werd in deze nota de voorwaarde voor de stijging van de beheerskosten duidelijker vermeld, net als het gegeven dat de bijkomende middelen die in de begrotingsopmaak 2024 reeds voorzien zijn recurrente middelen zijn.

Het begrotingsakkoord werd aangevraagd op 5 december 2023.

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorliggend voorontwerp van besluit heeft geen weerslag op het personeelsbestand of het personeelsbudget van de Vlaamse overheid.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorliggend voorontwerp van besluit heeft geen weerslag op het personeel, de werkingsuitgaven, investeringen, schuld en ontvangsten van de lokale en provinciale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Volgend op de principiële goedkeuring van dit voorontwerp van besluit wordt het advies van de Raad Van State gevraagd voor het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

Na verwerking van de opmerkingen van de Raad Van State, wordt een finale versie van het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap voorgelegd aan de Vlaamse Regering voor definitieve goedkeuring.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar principiële goedkeuring te geven aan het bijgaande voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap;
- 2° de Vlaamse minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw te gelasten om over het voormelde voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering het advies van de Raad van State in te winnen, met het verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State;

De Vlaamse minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw,

Jo BROUNS

Bijlage

- voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.